

EVROPSKÁ
KOMISE

VYSOKÝ PŘEDSTAVITEL
UNIE PRO ZAHRANIČNÍ
VĚCI A BEZPEČNOSTNÍ
POLITIKU

V Bruselu dne 18.5.2022
JOIN(2022) 23 final

**SPOLEČNÉ SDĚLENÍ EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Vnější energetická angažovanost EU v měnícím se světě

{SWD(2022) 152 final}

1. Úvod

Evropská unie i celý svět čelí **existenční hrozbě v podobě klimatické změny a sílící energetické krize**. Pokud neurychlíme boj proti změně klimatu a nezabráníme ubývání biologické rozmanitosti, cíle dohodnuté v Paříži nebudou splnitelné, a my tak přijdeme o možnost zamezit skutečně rozsáhlé klimatické krizi se zničujícími důsledky pro lidi a životní prostředí na celé planetě.

Šestá zpráva Mezivládního panelu pro změnu klimatu dochází k závěru, že celosvětové emise skleníkových plynů se do roku 2030 musí snížit o 43 %, aby bylo možné pokračovat v cestě k dosažení cíle **omezit globální oteplování na 1,5 °C**. Vzhledem k tomu, že odvětví energetiky má pro dosažení snížení emisí skleníkových plynů klíčový význam, bude ústředním prvkem této transformace.

Zároveň platí, že **Rusko svou nevyprovokovanou a neoprávněnou válečnou agresí proti Ukrajině pošlapalo mezinárodní pravidla**. Výrazně narušilo trhy s energií a potravinami, a vyvolalo tak významné výkyvy cen a ztrátu energetické bezpečnosti, a to nejen v zemích v bezprostředním sousedství, ale i na celém světě. To vyžaduje reakci, která vyřeší jak krátkodobé potřeby, tak i dlouhodobé dopady v EU a v jejích partnerských zemích. EU je plně solidární s Ukrajinou a nadále podporuje její energetický systém.

Ekologická transformace energetiky je jediný způsob, jak pro celý svět zajistit zároveň udržitelnou, bezpečnou a cenově dostupnou energii. Proto chce EU vytrvat ve svém úsilí a aktivně zapojovat partnery po celém světě do podpory partnerských zemí při posilování jejich ambic v oblasti klimatu a při vymezování jejich cesty ke klimatické neutralitě, ale také při navazování dlouhodobých oboustranně přínosných vztahů, a to zejména v oblasti energetiky.

EU bude nadále **posilovat svou angažovanost po celém světě prostřednictvím specializovaných partnerství**. Toho lze dosáhnout pomocí finanční podpory, poradenství, přenosů technologií a/nebo posílených obchodních vztahů.

Tímto směrem se musí vydat i celá Evropa. Navzdory opatřením v oblasti diverzifikace a vnitřní energetické bezpečnosti, která byla přijata po plynové krizi v roce 2009, je Evropa stále příliš závislá na dodavateli, který je ochoten používat energii jako zbraň. Za účelem překonání této zranitelnosti předložila Evropská komise dne **8. března 2022 sdělení o plánu REPowerEU**, které obsahuje návrh na **ukončení dovozu fosilních paliv z Ruska**, a to výrazně dříve než v roce 2030. K tomu je nezbytná diverzifikace dodávek energie do EU, zvýšení úspor energie a energetické účinnosti a urychlení ekologické transformace energetiky.

To vše je reakcí na výzvy **rychle se měnícího světa a energetické situace**. V nadcházejících letech a desetiletích se objeví nové možnosti výroby energie a spolu s nimi nové obchodní modely a přepravní potřeby. Zatímco obchod s konvenčními energetickými komoditami bude postupně klesat, začne se celosvětově obchodovat s novými komoditami, jako je vodík a amoniak, a poroste poptávka po nízkoemisních technologiích. Budou zapotřebí nové

standardy a mechanismy správy k budování spolehlivějších a vzájemně prospěšných partnerství pomocí přístupu založeného na pravidlech.

Evropská unie musí být připravena jednat a toto nové, měnící se prostředí utvářet. Vyskytnou se nové **příležitosti pro Evropu**, jak navázat na její vůdčí postavení v oblasti ekologických technologií a jak podporovat spravedlivější a lépe udržitelný rozvoj na celém světě, ale také se objeví nové výzvy v oblasti energetické bezpečnosti a odolnosti jejích dodavatelských řetězců, zejména kritických surovin, které jsou pro transformaci energetiky klíčové.

Stejně tak tato krize znamená příležitost pro mnoho zemí, aby opustily fázi vývoje založeného na intenzivní spotřebě uhlíku a využívaly výhod plynoucích z ekologičtější, rovnější ekonomiky, která zajistí přístup k energii milionům lidí. **V souladu s cílem udržitelného rozvoje č. 7 se bude EU snažit zajistit spravedlivou a inkluzivní transformaci energetiky.** Evropská komise a vysoký představitel nabídnou spolupráci a podporu státům, které se vydaly cestou ekologické transformace, a usnadní jim dlouhodobé udržitelné investice, mimo jiné prostřednictvím strategie Global Gateway, která představuje plán a hodnotově orientovaný návrh EU na významné investice do rozvoje infrastruktury po celém světě.

Všechny tyto aspekty vyžadují, aby EU aktualizovala svou vnější energetickou strategii (více než deset let po přijetí té předchozí) a posílila spolupráci s partnerskými zeměmi a svou diplomatickou činnost v oblasti klimatu a energetiky v souladu se závěry Rady pro zahraniční věci ze dne 25. ledna 2021.

Aby toho vnější energetická politika EU mohla dosáhnout, zaměří se na tyto cíle:

- **posílit energetickou bezpečnost, odolnost a otevřenou strategickou autonomii diverzifikací dodávek energie do EU a zvýšením úspor energie a energetické účinnosti,**
- **urychlit celosvětovou ekologickou a spravedlivou transformaci energetiky, aby se zajistila udržitelná, bezpečná a cenově dostupná energie pro EU a celý svět,**
- **podporovat Ukrajinu a další země, které jsou přímo či nepřímo zasaženy ruskou agresí,**
- **budovat dlouhodobá mezinárodní partnerství a podporovat unijní odvětví čisté energie po celém světě.**

2. Vnější energetická politika EU v rámci plánu REPowerEU

Jak je stanoveno **v plánu REPowerEU ze dne 18. května 2022**, který byl zveřejněn společně s touto strategií, evropský energetický systém zvýší svou účinnost a přejde na zelené energetické zdroje rychleji, než se očekávalo před zahájením agrese Ruska vůči Ukrajině. Ačkoliv **ekologická transformace energetiky tvoří ústřední část v úsilí EU o energetickou nezávislost**, odklon od ruských fosilních paliv bude vyžadovat, aby některá z nich byla nahrazena fosilními palivy od jiných mezinárodních dodavatelů, jelikož domácí těžba ropy a zemního plynu je v EU značně omezená: dovoz představuje 90 % z naší spotřeby zemního plynu, 97 % spotřebovávané ropy a 70 % uhlí. Vzhledem k tomu, že poptávka EU po plynu bude klesat rychleji, než se původně očekávalo, a za účelem minimalizace rizika uvízlých

investic a aktiv dá EU přednost strategiím diverzifikace, které budou zahrnovat investice do zemního plynu i zeleného vodíku.

2.1. Diverzifikace dodávek zemního plynu do EU

V současné době je Rusko největším dodavatelem zemního plynu do Evropy¹. **Cílem plánu REPowerEU je ukončit naši závislost na ruském zemním plynu co nejdříve.** Většina této poptávky po zemním plynu bude nahrazena prostřednictvím obnovitelných zdrojů, nízkouhlíkových zdrojů energie, energetické účinnosti a úspor energie. Zbývající potřeba zemního plynu bude zajištěna diverzifikací dodavatelů.

Aby si EU v nadcházejících letech zajistila potřebné dodávky zemního plynu, **musí zvýšit jeho dovoz z jiných než ruských zdrojů:** z větší části půjde o zkapalněný zemní plyn (LNG) (+50 miliard krychlových metrů), ale i o zemní plyn přepravovaný plynovodem (+10 miliard krychlových metrů nebo více). Za tímto účelem EU vytvořila energetickou platformu EU, v rámci které se bude sdružovat poptávka, koordinovat využívání infrastruktury a jednat s mezinárodními partnery v zájmu usnadnění společného nákupu zemního plynu a vodíku, jak uvádí úvodní sdělení o plánu REPowerEU.

Navazuje tak na činnost Evropské komise, která je od minulého podzimu **v kontaktu s našimi hlavními dodavateli LNG a plynu vedeného potrubím.** Výsledkem této snahy jsou rekordní měsíční dodávky LNG ve výši 12,5 miliardy krychlových metrů v dubnu 2022 a 42 miliard krychlových metrů od ledna do dubna 2022. Platforma propojí probíhající úsilí členských států EU o diverzifikaci a bude přístupná pro Ukrajinu, Moldavsko a Gruzii a rovněž pro západní Balkán.

V zájmu podpory úsilí o diverzifikaci se **Evropská komise a Spojené státy dohodly²**, že budou usilovat o dodání dalšího LNG do EU (nejméně 15 miliard krychlových metrů v roce 2022 a přibližně 50 miliard krychlových metrů každý rok alespoň do roku 2030) prostřednictvím vývozu ze Spojených států, ale rovněž ve spolupráci s dalšími mezinárodními partnery. Komise taktéž zřídila specializovanou **pracovní skupinu s Kanadou**, která se bude zabývat možnými dodávkami LNG a vodíku v příštích letech³.

Do letošního léta chce EU uzavřít **trojstrannou dohodu s Egyptem a Izraelem** o zásobování Evropy zkapalněným plynem. Japonsko a Jižní Korea již přesměrovaly řadu dodávek LGN do Evropy a pracuje se na tom, aby tato možnost byla využívána i v budoucnu. Katar je připraven usnadnit výměny s asijskými zeměmi. Pokud jde o potrubní plyn, Norsko již zvýšilo jeho dodávky do Evropy a **Alžírsko i Ázerbájdžán** projevily ochotu učinit totéž. EU se bude snažit obnovit dialog o energetice s Alžírskem a zesílit spolupráci s Ázerbájdžánem s ohledem na strategický význam jižního koridoru pro přepravu plynu. Rozšíření kapacity transjadranského plynovodu zvýší dodávku zemního plynu do EU a do zemí západního Balkánu.

¹ V roce 2021 pocházelo z Ruska více než 40 % zemního plynu spotřebovaného celkově v EU: to je přibližně 155 miliard krychlových metrů, z nichž 15 miliard je ve formě zkapalněného zemního plynu (LNG).

² Společné prohlášení Evropské komise a Spojených států o energetické bezpečnosti Evropy.

³ Společné prohlášení předsedkyně von der Leyenové a předsedy vlády Trudeaua.

Země v subsaharské Africe, a zejména pak v západní Africe, jako je Nigérie (v roce 2021 činily její dodávky LNG již 15 % dovozu EU), Senegal a Angola, rovněž nabízejí nevyužitý potenciál, pokud jde o LNG. Úplné a účinné provádění společného komplexního akčního plánu by mohlo vést k diskusi věnované tomu, zda by se Írán mohl stát spolehlivým dodavatelem zemního plynu do Evropy.

Úkolem EU bude zajistit, aby se dodatečné dodávky zemního plynu od stávajících a nových dodavatelů plynu skloubily s **opatřeními zaměřenými na zamezení únikům metanu a na řešení odvětrávání a spalování bez využití**, což by vytvořilo dodatečnou likviditu na světových trzích a zároveň zajistilo významné přínosy pro klima. Za tímto účelem bude EU spolupracovat se svými partnerskými dodavateli fosilních paliv na snížení emisí metanu. **Každoročně dochází ke ztrátě nejméně 46 miliard krychlových metrů zemního plynu⁴ při odvětrávání a spalování bez využití v zemích, které by ho mohly dodávat do EU.** Existuje technologie, která by umožnila většinu tohoto metanu (který je hlavní složkou zemního plynu) udržitelným a hospodárným způsobem zachytit. EU je připravena poskytnout partnerským zemím technickou pomoc s cílem vytvořit **vzájemně prospěšné systémy založené na principu „Vy zachycujete – my kupujeme“**.

EU rovněž svolá schůzku s partnery, jako jsou Evropská investiční banka (EIB), Evropská banka pro obnovu a rozvoj (EBRD) a Světová banka, s cílem vytvořit pobídky k urychlenému zachycování odpadních fosilních plynů včetně metanu a umožnit zahrnutí těchto ztrát do smysluplných produktů, které bude možné prodávat zahraničním odběratelům.

Snaha EU o diverzifikaci probíhá v situaci, kdy se LNG prodává za vysoké ceny a roste po něm celosvětová poptávka. Tato opatření musí brát v potaz zájmy globálních partnerů.

S ohledem na střednědobý vývoj skladby zdrojů energie v EU a v partnerských zemích **EU podpoří širší energetická partnerství** a propojí spolupráci v oblasti zemního plynu s dlouhodobou energetickou spoluprací zaměřenou na vodík, plyny z obnovitelných zdrojů (včetně biometanu) a další zdroje zelené energie, aby zabránila uvíznutí aktiv a zajistila ekologickou transformaci.

Energetická politika EU bude mít za cíl rovněž zajistit otevřené, flexibilní, likvidní a dobře fungující globální trhy s LNG, do kterých budou zapojeny hlavní země producentů (USA, Austrálie, Katar, Nigérie, Egypt atd.) i spotřebitelské (Čína, Japonsko, Jižní Korea). K tomu poskytují příležitosti G7, G20, Mezinárodní energetická agentura (IEA) a další mezinárodní fóra.

Klíčová opatření

- **rychle zavést do praxe energetickou platformu EU i její regionální platformy,**
- **v plném rozsahu realizovat společná prohlášení s USA a Kanadou,**
- **vyjednat politické závazky se stávajícími či novými dodavateli plynu za účelem navýšení dodávek zemního plynu do Evropy,**

⁴ 46 miliard krychlových metrů ročně je základní odhad Mezinárodní energetické agentury (IEA) vycházející z předpokladů osvědčených postupů.

- zavést systémy zachycování zemního plynu a metanu a obchodování s nimi, jež budou založené na principu „Vy zachycujete – my kupujeme“.

2.2. Příprava EU na obchod s vodíkem z obnovitelných zdrojů

Plán REPowerEU stanoví, že dalších 15 milionů tun vodíku z obnovitelných zdrojů – vedle 5,6 milionu tun již naplánovaných v rámci iniciativy *Fit for 55* – může do roku 2030 nahradit přibližně 27 miliard krychlových metrů zemního plynu dovezeného z Ruska. Součástí toho je **10 milionů tun vodíku z dovozu**.

Kapacita vyrábět vodík z obnovitelných zdrojů je vzhledem ke zdrojům větrné a solární energie rozmístěna ve světě mnohem rovnoměrněji než zásoby ropy a zemního plynu. Tento trh se však teprve musí rozvinout, což celosvětově vyžaduje významné rozšíření výroby energie z obnovitelných zdrojů a dostupnost vody.

Za účelem zprostředkování dovozu 10 milionů tun vodíku do EU chce Evropská komise uzavřít partnerství pro vodík se spolehlivými partnerskými zeměmi, a zajistit tak otevřený a nenarušený obchod a investiční vztahy zaměřené na paliva z obnovitelných zdrojů a nízkouhlíková paliva. Počítá se třemi hlavními **koridory pro dovoz vodíku z oblasti Severního moře (Norsko a Spojené království), jižního Středomoří a Ukrajiny**, jakmile to situace dovolí.

Mezinárodní agentura pro obnovitelné zdroje energie (IRENA): Technický potenciál výroby zeleného vodíku za cenu nižší než 1,5 dolaru za kilogram do roku 2050, v exajoulech (EJ).

Oblastí se zvláště vysokým potenciálem pro výrobu vodíku z obnovitelných zdrojů je jižní Středomoří. Aby Evropská komise vytvořila oboustranně výhodné příležitosti pro danou oblast

i pro EU, vyvíjí úsilí k vytvoření partnerství mezi EU a zeměmi jižního Středomoří v oblasti zeleného vodíku (Mediterranean Green Hydrogen Partnership). Tato činnost navazuje na stávající novou Agendu pro Středomoří a její hospodářský a investiční plán a začne realizací partnerství v oblasti vodíku mezi EU a Egyptem. To bude první krok na cestě k širší spolupráci v oblasti vodíku z obnovitelných zdrojů mezi Evropou, Afrikou a Perským zálivem, což je další oblast s hojnými zdroji pro výrobu vodíku.

Bude-li spolupráce v této oblasti probíhat s ohledem na místní sociální, ekonomické a environmentální potřeby, podpoří místní výrobu a spotřebu elektřiny z obnovitelných zdrojů a vodíku z obnovitelných zdrojů a rozvoj hodnotových řetězců ekologických odvětví v partnerských zemích. Regulační rámec EU pro vodík by měl zajistit podmínky, které budou stejné pro dovážený vodík i pro vodík vyráběný v EU.

Státy v subsaharské Africe, Jižní Afrika a Namibie již pokročily v rozvíjení svého odvětví vodíku z obnovitelných zdrojů a vzbuzují zájem průmyslu EU. Posílená spolupráce v oblasti vodíku z obnovitelných zdrojů je rovněž součástí dvoustranných vztahů EU se zeměmi jako Egypt či Maroko, kde Evropská komise zahájila práci na vytvoření zeleného partnerství mezi EU a Marokem.

Pracuje se také na uzavření **strategického partnerství s Ukrajinou v oblasti plynů z obnovitelných zdrojů**, včetně vodíku a biometanu, s cílem výrazně ho rozšířit, jakmile to situace dovolí.

EU je připravena v zemích v bezprostředním sousedství podpořit rozvoj sítě prostřednictvím revidovaného nařízení o transevropských energetických sítích (TEN-E)⁵. Projekty se zeměmi mimo EU, které významně přispívají k cílům nařízení TEN-E, mohou získat status projektů ve společném zájmu, což je označení pro společné projekty zaměřené na přenos elektrické energie, přepravu vodíku a sítě CO₂ a zařízení na skladování CO₂, jež splňují přísné bezpečnostní normy EU. Zároveň bude nezbytné investovat do zajištění kapacity a logistiky pro přepravu této komodity.

Vznikající **celosvětový trh s vodíkem musí být založen na společných pravidlech**, zejména pokud jde o normy, certifikaci a správné regulační postupy, pokud jde o přístup k infrastruktuře a obchod. Regulační rámec EU pro vodík je nejpokročilejší na světě. Na základě těchto zkušeností by EU měla stát v čele úsilí o rozvoj spolehlivého rámce pro globální transparentní trh s vodíkem založený na pravidlech. Tento proces by měl brát v potaz ponaučení z trhů se zemním plynem a ropou, aby toto nové energetické zboží mohlo volně proudit přes hranice, a tím posílit naši energetickou bezpečnost v souvislosti s naším odklonem od fosilních paliv. Za účelem nastartování celosvětového trhu s vodíkem z obnovitelných zdrojů EU uvažuje o zřízení **Globálního evropského nástroje pro vodík**, jak vyplývá z úvodního sdělení o plánu REPowerEU.

Klíčová opatření:

⁵ Nařízení o transevropských energetických sítích.

- uzavřít partnerství zaměřená na vodík, a to především se zeměmi v sousedství EU a v Africe, s cílem zajistit dovoz 10 milionů tun vodíku do roku 2030 a usnadnit rozvoj místních trhů s vodíkem,
- podepsat do konce roku 2022 memorandum o spolupráci s Japonskem v oblasti vodíku,
- prosazovat celosvětový transparentní trh s vodíkem založený na pravidlech, který bude vycházet ze zkušeností EU,
- zavést první obchodní uzly pro vodík z obnovitelných zdrojů v Evropě a ustanovit je jako referenční hodnotu pro transakce s vodíkem vedené v eurech,
- navázat v roce 2022 strategické partnerství s Ukrajinou v oblasti plynů z obnovitelných zdrojů,
- vytvořit Globální evropský nástroj pro vodík.

2.3. Snížení závislosti na dovozu dalších zdrojů energie z Ruska, kromě zemního plynu

Rusko, které vyváží 8 milionů barelů denně, je největším vývozcem ropy na světě. Jeho invaze na Ukrajinu tedy způsobila na globálním trhu s ropou zmatek a nejistotu, přičemž ceny se někdy přiblížily k rekordní úrovni 150 dolarů za barel.

V důsledku invaze Ruska na Ukrajinu je pravděpodobné, že tržní volatilita a napětí potrvají i nadále a ovlivní nejen EU, ale všechny spotřebitele ropy na světě, a to zejména ty nejzranitelnější. **EU spolupracuje se svými mezinárodními partnery, aby zajistila, že budou k dispozici dostatečné dodávky ropy, a to na celém světě a za dostupné ceny.** Spolu se skupinou ministrů energetiky G7 vyzývá EU země produkující ropu, aby hledaly možnosti navýšení dodávek na celosvětový trh při maximálním využití dostupné volné kapacity.

V této souvislosti by úplné a účinné provedení společného komplexního akčního plánu usnadnilo vstup dostupných íránských zásob ropy na trh, čímž by se zmírnily tlak na nabídku a kolísání cen. Sdělení o strategickém partnerství s oblastí Zálivu, které bylo zveřejněno současně s touto strategií, nastiňuje přístup EU k posílení vztahu se zeměmi Rady pro spolupráci v Zálivu, které mají bohaté zásoby ropy.

Zároveň se členové agentury IEA jednomyslně shodli, že uvolní z **nouzových zásob** do oběhu 120 milionů barelů, což je nejvíce v historii agentury. To svědčí o významu nouzových zásob pro tlumení otřesů. Ačkoliv rozhodnutí o uvolnění zásob je v pravomoci členských států, zkušenost s kolektivním postupem agentury IEA prokazuje užitečnost koordinační úlohy EU v případě potřeby uvolnění dalších zásob.

V rámci pátého balíčku sankcí rozhodla EU v dubnu 2022 o zastavení veškerého dovozu uhlí z Ruska. Za účelem zvládnutí této krize v krátkodobém výhledu je zapotřebí nahradit 44 až 56 milionů tun uhlí ročně, převážně pomocí dovozu. Z dlouhodobějšího hlediska bude ve většině zemí EU využívání uhlí do roku 2030 ukončeno. Po přijetí **embarga EU na ruské uhlí** se ceny uhlí v EU zvýšily přibližně o 15 % na 325 EUR za tunu, avšak vážnější problémy s dodávkou uhlí nejsou očekávány, jelikož na konci dubna se ceny vrátily na úroveň před uvalením embarga.

Významnou oblast činnosti představuje **diverzifikace dodávek paliva pro jaderné elektrárny**, neboť některé členské státy EU jsou stále plně závislé na ruském jaderném palivu. EU pomůže jaderným zařízením s uspíšením procesu licencování alternativního paliva pro reaktory VVER ruského typu⁶ a bude pracovat s mezinárodními jadernými organizacemi, jako jsou Mezinárodní agentura pro atomovou energii (MAAE) a Agentura pro jadernou energii (NEA) v rámci Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), na vybudování spolupráce v oblasti bezpečnosti dodávek. Spolupráce s partnery, jako je Kanada, již probíhá.

Klíčová opatření:

- **spolupracovat s G7, G20 a dalšími mezinárodními fóry, jakož i dvoustranně spolupracovat s příslušnými zeměmi, s cílem zajistit dobře zásobené a dobře fungující trhy s ropou,**
- **pokračovat v dialogu s Organizací zemí vyvážejících ropu (OPEC) s cílem zajistit na trhu s ropou stabilitu a dostupnost,**
- **koordinovat reakci EU na tlak na trzích s ropou, včetně možného uvolnění zásob ropy v rámci společné akce agentury IEA nebo reakce EU na narušení dodávek,**
- **urychlit diverzifikaci dodávek paliva pro jaderné elektrárny, mimo jiné ve spolupráci s Euratomem⁷.**

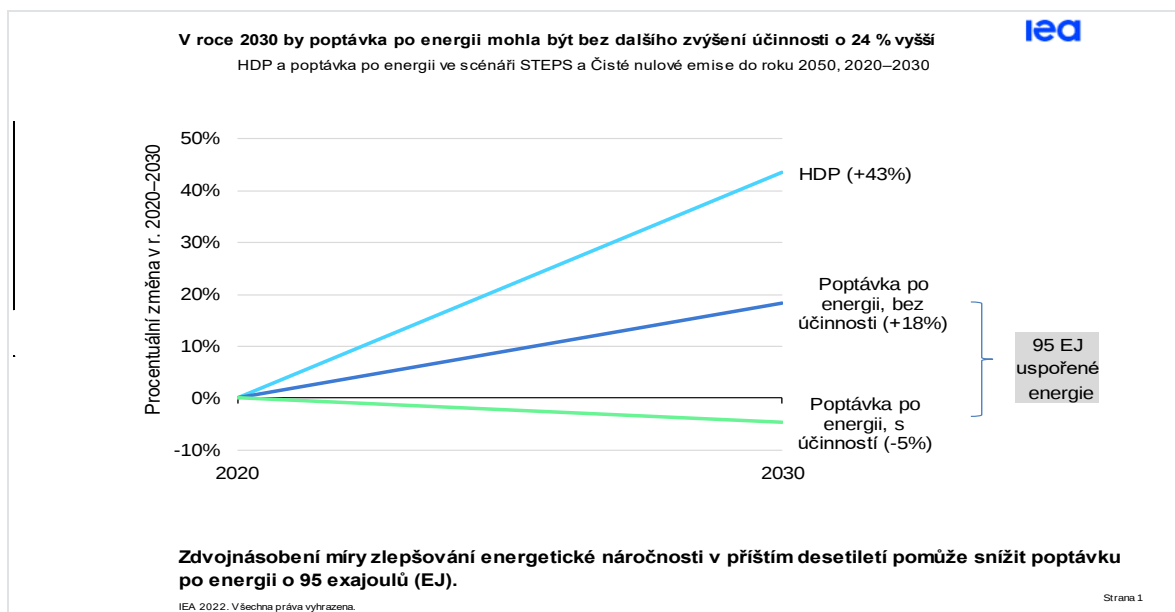
2.4. Upřednostňování úspor energie a energetické účinnosti

Spolu s tím, jak se EU odklání od dodávek energie z Ruska, bude **upřednostňovat úspory energie a energetickou účinnost** s cílem dosáhnout v krátkodobém horizontu snížení poptávky po ropě a zemním plynu o 5 %. To sníží tlak na ceny a poptávku na globálních trzích. EU bude rovněž s mezinárodními partnery **spolupracovat na tom, aby se z úspor energie a energetické účinnosti stala celosvětová priorita**. Společně s dalšími vyspělými ekonomikami se EU zaměří zvláště na snížení spotřeby energie, a to mimo jiné na základě kampaně agentury IEA s názvem „Playing My Part“ („I já mám svou roli“).

Energetická účinnost přináší řadu environmentálních, sociálních a hospodářských výhod. Podle scénáře čistých nulových emisí agentury IEA vzroste celosvětová ekonomika do roku 2030 o 40 %, ale bude využívat o 7 % méně primární energie, přičemž potřebná řešení jsou již nyní po technické stránce připravena, jsou nákladově efektivní a dostupná pro všechna odvětví. Největší potenciál z hlediska úspor lze realizovat v oblasti vytápění a chlazení veřejných a soukromých budov. Dalšíh značných úspor energie se dá dosáhnout prostřednictvím účinnějších postupů, přechodu na oběhové hospodářství, v dopravě a také díky účinnějším spotřebičům, a to v domácnostech (například tepelná čerpadla) i v průmyslu.

⁶ Ruská zkratka VVER znamená „vodo-vodní energetický reaktor“.

⁷ Do změny pracovního programu Euratomu na roky 2021–2022 bude začleněno nové opatření, jehož cílem bude zvýšit bezpečnost dodávek do EU tím, že bude vyhledáno alternativní palivo pro ruské typy reaktorů v EU a na Ukrajině, které bude pocházet odjinud než z Ruska.

IEA: Zdvojnásobení míry zlepšování energetické náročnosti v příštím desetiletí pomůže snížit poptávku po energii o 95 exajoulů

EU rozšiřuje své **zkušenosti s regulací, legislativou, tvorbou norem a označováním**, které mohou pro mnoho zemí představovat zdroj inspirace. EU bude tyto normy a postupy prosazovat po celém světě a v rámci toho bude brát na vědomí konkrétní situaci svých partnerů. Zásadní význam má rovněž uvolnění rozsáhlých **kapitálových investic** veřejného i soukromého sektoru. Osvědčené postupy EU v oblasti financování energetické účinnosti mohou být sdíleny a rozšiřovány v úzké spolupráci s finančními institucemi a mezinárodními partnery.

Případ zastavení úniků metanu ukazuje, že opatření na úsporu energie mohou být spojena se zápornými náklady na snižování emisí: až 70 % emisí metanu z odvětví ropy, zemního plynu a uhlí lze pomocí dnešních technologií zastavit, navíc téměř polovinu z nich se ziskem nebo bez jakýchkoli nákladů⁸.

Evropská komise již přijala **Strategii EU pro metan**⁹ a legislativní návrh na snižování emisí metanu, které mají jasný mezinárodní rozměr. Na mezinárodní úrovni EU stanovila společně se Spojenými státy **Globální metanový závazek**¹⁰. Zúčastněné země se zavazují ke snížení svých kolektivních emisí metanu do roku 2030 alespoň o 30 % oproti úrovním z roku 2020. K tomuto závazku se již připojilo více než 110 zemí, což představuje přibližně polovinu celosvětových emisí metanu způsobených člověkem.

Klíčová opatření:

- **spolupracovat s partnery na tom, aby se z energetické účinnosti a úspor energie stala globální priorita,**

⁸ Agentura IEA odhaduje, „že je technicky možné zabránit asi třem čtvrtinám dnešních emisí metanu z celosvětových činností v odvětví ropy a zemního plynu. Ještě významnější je, že přibližně 40 % současných emisí metanu lze zamezit s nulovými čistými náklady“.

⁹ Strategie EU ke snížení emisí metanu, COM(2020) 663.

¹⁰ Globální metanový závazek.

- podporovat celosvětový přechod na rozvinutější oběhové hospodářství za účelem snížení spotřeby energie,
- usnadnit dostupnost financí na investice do energetické účinnosti a úspor energie a přístup k těmto financím,
- naplnit Globální metanový závazek a realizovat vnější rozměr Strategie EU pro metan.

3. Podpora partnerů zasažených ruskou invazí na Ukrajinu

Ruská vojenská agrese vyvolává ve všech svých aspektech znepokojivý systémový, dominový účinek na světové hospodářství, které je již poškozeno pandemií COVID-19 a klimatickou změnou, a zvláště dramatický dopad má na rozvojové země.

Podle nejnovějších odhadů Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD)¹¹ bude růst HDP světového hospodářství oproti předpokladům o celý procentní bod nižší kvůli ruské invazi na Ukrajinu, která závažně narušila již tak vypjatou situaci na potravinových, energetických a finančních trzích¹². Ceny komodit dosahují rekordní výše: ceny surové ropy se zvýšily přibližně o 60 %, ceny zemního plynu a hnojiv se více než zdvojnásobily a ceny potravin jsou o 34 % vyšší než před rokem touto dobou.

Nedávná hodnocení Organizace spojených národů ukazují, že třetina z 1,7 miliardy lidí, kteří již žijí v chudobě, bude vystavena tomu, že dojde k narušení jejich potravinových, energetických a finančních systémů¹³. V důsledku toho bude mnoho rozvojových zemí ještě více ekonomicky zaostávat, jelikož jejich zranitelnost se zvyšuje s rostoucím geopolitickým napětím a prohlubující se hospodářskou nejistotou.

S ohledem na tento dopad **Evropská unie použije všechny stávající nástroje k další podpoře rozvojových ekonomik**, zejména v Africe a zemích v sousedství EU, aby se zotavily z pandemie COVID-19 a dosáhly inkluzivního a udržitelného růstu a aby si zároveň vytvořily hospodářskou odolnost, která je nezbytná pro řešení těchto otřesů a krize související se změnou klimatu. Pro tuto činnost je zcela zásadní snaha EU o podporu celosvětové spravedlivé a ekologické transformace energetiky, která je popsána v kapitole 4. EU bude sledovat a řešit dopad ruské agrese na partnerské země prostřednictvím dvoustranné a vícestranné spolupráce a bude usilovat o jednotnou globální reakci.

3.1. Modernizace ukrajinského energetického systému a spolupráce se zeměmi v blízkém sousedství

Od počátku ruské vojenské agrese je pomoc Ukrajině a dalším zemím přímo ovlivněným válkou ústřední součástí energetické politiky EU. Činnost EU se zaměřuje na zajištění nepřetržitých dodávek energie a jaderné bezpečnosti na Ukrajině. **Nouzová synchronizace elektrické sítě** s Ukrajinou a Moldavskem je důležitý krok k zajištění bezpečnosti dodávek.

¹¹ Konference OSN o obchodu a rozvoji (2022), Zpráva o obchodu a rozvoji z roku 2021, aktualizace z března.

¹² Organizace spojených národů – globální dopad války na Ukrajině na potravinové, energetické a finanční systémy, duben 2022.

¹³ Organizace spojených národů – skupina pro globální reakci na krizi.

Další politickou prioritou je umožnit obchod s elektřinou s EU na základě postupného zvyšování obchodovatelné kapacity.

Zpětné toky již dnes umožňují přepravovat zemní plyn ze Slovenska a Maďarska na Ukrajinu. Jednoznačným signálem podpory je rovněž to, že byla **platforma EU pro společné nákupy** zemního plynu, LNG a vodíku otevřena Ukrajině, Moldavsku, Gruzii a západnímu Balkánu. Poškozená energetická zařízení na Ukrajině jsou opravována díky dodávkám specializovaných energetických zařízení z členských států na Ukrajinu prostřednictvím mechanismu civilní ochrany EU. Položky, které členské státy nemohou dodat, jsou pořizovány prostřednictvím Fondu na podporu ukrajinské energetiky zřízeného Energetickým společenstvím.

Aby byla v budoucnu možná plná integrace ukrajinského trhu s energií, poskytuje EU technickou podporu s cílem zajistit reformy trhu. Tyto reformy umožní rovněž lepší integraci energie z obnovitelných zdrojů a soulad s cíli EU v oblasti klimatu. Tato činnost probíhá **v rámci dohody o přidružení a strategického partnerství mezi EU a Ukrajinou**. Energetické společenství a nově zřízená pracovní skupina pro ukrajinskou energetiku zastávají v této činnosti důležitou úlohu.

Významnou prioritou zůstává jaderná bezpečnost, zejména po nezodpovědném chování Ruska u ukrajinských jaderných zařízení. EU je zcela v souladu s úsilím Mezinárodní agentury pro atomovou energii o soustavné zajištění bezpečnosti jaderných zařízení na Ukrajině. EU využívá svůj Evropský nástroj pro mezinárodní spolupráci v oblasti jaderné bezpečnosti k řešení naléhavých potřeb a obnovení jaderné bezpečnosti s cílem dosáhnout souladu s mezinárodním právním rámcem a pokračuje v dlouhodobé podpoře regulačního orgánu Ukrajiny. Je připravena pomáhat s obnovou nezbytné kapacity pro jadernou bezpečnost.

Pokud jde o budoucnost, EU stanovila svůj přístup k dlouhodobějšímu rámci obnovy ve sdělení o pomoci Ukrajině a obnově země¹⁴. EU bude s Ukrajinou spolupracovat na přípravě **iniciativy REPowerUkraine**, jejímž cílem bude vybudovat na Ukrajině rekonstrukci lepší energetický systém a dekarbonizovat ukrajinské odvětví energetiky, a zajistit tak energetickou nezávislost země. Je třeba klást důraz na energetickou účinnost, obnovitelné zdroje energie, vodík z obnovitelných zdrojů, biometan a infrastrukturu, která obstojí i v budoucnu. EU tento proces podpoří po finanční i technické stránce.

Pokud jde o **západní Balkán**, EU bude nadále podporovat **zelenou agendu a energetickou nezávislost daného regionu a bude se zasazovat o reformy**, které posunou region kupředu na jeho cestě do Evropy. Energetické společenství pracuje s podporou Evropské komise na stanovení cílů v oblasti energetiky a klimatu pro rok 2030. Tím bude vyslán správný investiční signál a zajištěn politický závazek k postupnému ukončení využívání uhlí a k transformaci energetiky obecně. Provádění klíčových právních aktů přijatých Energetickým společenstvím v listopadu 2021 umožní lepší integraci obnovitelných zdrojů energie, ukládání a odezvu na straně poptávky.

¹⁴Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Pomoc Ukrajině a její obnova, COM(2022) 233.

EU navrhne **plně začlenit západní Balkán do vnitřního trhu EU s elektřinou** s cílem umožnit přechod na výrobu energie z obnovitelných zdrojů a dekarbonizaci dodávek energie v jihovýchodní Evropě. K většímu sladění s EU by mohlo přispět postupné zavádění cen uhlíku.

Klíčová opatření:

- **podpořit opravu a obnovu energetické infrastruktury na Ukrajině,**
- **navýšit přeshraniční kapacitu k umožnění obchodování s elektřinou,**
- **usnadnit zpětný tok zemního plynu na Ukrajinu přes Slovenskou republiku, Maďarsko a Polsko a do Moldavska a na Ukrajinu přes Rumunsko (transbalkánský plynovod),**
- **vyzvat Ukrajinu, Moldavsko, Gruzii a země západního Balkánu, aby se podílely na dobrovolné platformě EU pro nákup plynu,**
- **urychlit vnitrostátní reformy a stěžejní energetické iniciativy hospodářských a investičních plánů pro západní Balkán a země Východního partnerství, jež jsou přizpůsobené současné situaci, a tím zvýšit tempo zavádění obnovitelných zdrojů energie, zajistit ekologickou transformaci energetiky a pomoci snížit závislost na ruském plynu,**
- **využít rámec Energetického společenství k podpoře ambiciózních energetických a klimatických cílů a reforem trhů, jakož i k rozvoji obnovitelných zdrojů energie a energetické účinnosti,**
- **zahájit iniciativu REPowerUkraine s cílem zajistit dodávky energie a obnovu ukrajinského energetického odvětví po válce.**

4. Vedení a urychlení celosvětové ekologické a spravedlivé transformace energetiky

Ekologická transformace energetiky je rozhodující pro omezení globálního oteplování na 1,5 °C, pro posílení růstu, poskytování příležitostí a zlepšení životních podmínek na celém světě, jakož i pro zmírnění rizik spjatých s cenami a energetickou bezpečností. Postup podle scénáře 1,5 °C by znamenal **o 2,3 % větší růst HDP** do roku 2030 než za současného stavu beze změn a **85 milionů nových pracovních míst spojených s transformací energetiky**¹⁵.

EU se zavázala, že **povede a urychlí celosvětovou ekologickou transformaci** a v rámci tohoto procesu bude podporovat své mezinárodní partnery. To zahrnuje spolupráci v oblasti energie z obnovitelných zdrojů, energetické účinnosti a úspor energie, v oblasti oběhového hospodářství, zeleného růstu, ochrany přírodních zdrojů, kritických surovin, čistých technologií a infrastruktury, která ob stojí i v budoucnu.

Evropská komise a vysoký představitel EU zahájili novou evropskou strategii **Global Gateway** za účelem posílení inteligentních, čistých a bezpečných propojení v digitálním, energetickém a dopravním odvětví a pro posílení zdravotnických, vzdělávacích a výzkumných systémů po celém světě v souladu s Agendou OSN pro udržitelný rozvoj 2030 a s Pařížskou dohodou. Strategie Global Gateway – včetně důrazného prosazování ekologické transformace energetiky

¹⁵ Výhled světové transformace energetiky: omezení nárůstu teploty nejvýše na 1,5 °C.

– bude naplňována prostřednictvím přístupu „**tým Evropa**“, který sdružuje EU a její členské státy s jejich finančními a rozvojovými institucemi, včetně EIB a EBRD, s cílem stimulovat v letech 2021–2027 investice ve výši až 300 miliard EUR.

EU podporuje světovou ekologickou transformaci také prostřednictvím financování opatření v oblasti klimatu. Celkem 30 % z finančního krytí EU vyčleněného na rozvojovou pomoc směřuje na boj proti změně klimatu, a tedy i do odvětví energetiky. EU nepochybně nejvíce ze všech přispívá k plnění celosvětového závazku nejrozvinutějších zemí věnovat ročně 100 miliard dolarů na opatření v oblasti klimatu a bude se nadále zasazovat o zapojení dalších partnerů, aby následovali jejího příkladu.

Aby mohla ekologická transformace uspět, musí být vyvážená a sociálně spravedlivá. Zejména v souvislosti s pomalým zotavením, hospodářskými otřesy a globálními důsledky ruské agrese vůči Ukrajině je nutné, aby v rámci transformace měly klíčovou roli sociální aspekty procesu přebudování energetických systémů. Je to priorita pro EU a nedílná součást naší vnější energetické politiky. Na jedné straně to znamená snížit sociální a hospodářský dopad postupného ukončení používání fosilních paliv (zejména uhlí), a na straně druhé nabídnout díky ekologickým technologiím nové příležitosti (kapitola 4.1), a zároveň řešit problémy, jako je přístup k energii, subvence na fosilní paliva, rozvoj dovedností a distribuční účinky transformace.

Uhlí sice není jediné fosilní palivo, ale způsobuje největší znečištění ze všech a odpovídá za 40 % světových emisí skleníkových plynů. Proto je ústředním prvkem úsilí EU o spravedlivou transformaci, jež se zaměřuje především na země s největší spotřebou uhlí.

V návaznosti na 26. konferenci smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu naplňuje EU spolu se svými členskými státy Francií a Německem, jakož i se svými mezinárodními partnery USA a Spojeným královstvím, **partnerství pro spravedlivou transformaci s Jižní Afrikou**, jehož rozpočet činí 8,5 miliardy dolarů určených k urychlení dekarbonizace ekonomiky s důrazem na postupné ukončení používání uhlí a minimalizaci nákladů země na sociální přizpůsobení. EU zkoumá možnost navázání partnerství pro spravedlivou transformaci s dalšími partnery, jako jsou Vietnam, Indonésie a Indie.

V souladu s deklarovanými cíli Číny, mezi něž patří snížení závislosti na uhlí a úspěšné směřování k dosažení uhlíkové neutrality do roku 2060, se platforma pro spolupráci v oblasti energetiky mezi EU a Čínou a každoroční dialog na vysoké úrovni o energetice mezi EU a Čínou zaměřují na trhy s uhlíkem, energetické systémy, energii z obnovitelných zdrojů, energetickou účinnost a obchodní spolupráci. EU rovněž navázala dialogy v oblasti pracovní a sociální politiky s Indií, Čínou a zeměmi jižního sousedství v rámci regionální platformy Unie pro Středomoří v oblasti zaměstnanosti a práce. EU rovněž poskytuje podporu pro postupné ukončení používání uhlí na západním Balkánu a na Ukrajině prostřednictvím své iniciativy pro uhelné regiony procházející transformací.

Klíčová opatření:

- urychlit celosvětovou ekologickou transformaci energetiky podporou udržitelných investic a konektivity prostřednictvím strategie Global Gateway,
- spolupracovat na spravedlivé transformaci a postupném ukončení využívání uhlí s partnerskými zeměmi EU, včetně zemí v sousedství EU,
- usilovat o plnění globálního závazku, aby se na opatření v oblasti klimatu věnovalo ročně 100 miliard dolarů, a využít příspěvek EU na podporu ekologické, spravedlivé transformace,
- realizovat společné partnerství s Jižní Afrikou zaměřené na transformaci energetiky a posoudit, zda je možné na základě tohoto modelu navázat další globální partnerství,
- provádět iniciativu pro uhelné regiony procházející transformací na Ukrajině a západním Balkánu,
- sladit a realizovat celosvětové iniciativy usilující o ukončení subvencí na fosilní paliva a navázat za tímto účelem spolupráci se zeměmi, které jsou na výrobě energie z uhlí silně závislé,
- spolupracovat s agenturami IEA a IRENA a s Mezinárodní organizací práce na globálním prosazování spravedlivé a inkluzivní transformace.

4.1. Podpora technologií pro obnovitelné zdroje energie a energetické účinnosti v partnerských zemích

Elektrina z větru a slunce je nyní ve většině světových regionů nejlevnější možností. Ve světě otepleném o 1,5 °C by obnovitelné zdroje energie mohly představovat 90 % celosvětové produkce energie do roku 2050. Globální trhy budou mít do roku 2050 odhadovanou hodnotu 24 bilionů EUR v oblasti energie z obnovitelných zdrojů a 33 bilionů EUR v oblasti energetické účinnosti¹⁶. To je pro světovou ekonomiku obrovská příležitost.

Nárůst energie z obnovitelných zdrojů změní dynamiku celosvětového energetického systému. Zatímco zdroje uhlovodíků byly soustředěny jen v několika málo státech, potenciál pro rozvoj obnovitelných zdrojů energie a pro účast na obchodu s energií má každá země. V současné době žije okolo 80 % světové populace v zemích, které v čistém vyjádření energii dovážejí. To se musí změnit.

EU, která je zdrojem 9 % celosvětových emisí, má **velký zájem na podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů a zlepšení energetické účinnosti po celém světě.** Aby Evropská komise urychlila zavádění fotovoltaiky, zveřejňuje spolu s touto strategií i **evropskou solární strategii**¹⁷.

Účinné zavádění obnovitelných zdrojů energie a zvýšení energetické účinnosti vyžaduje **širší systémový přístup**, který zohlední celkovou výrobu, přenos a spotřebu elektřiny. Instalace výkonu obnovitelných zdrojů je nejúčinnější, pokud je tento výkon integrován do otevřených a pružných regionálních trhů. EU je průkopníkem ve vytváření velkého integrovaného trhu

¹⁶ IRENA, [Celosvětová transformace energetiky: plán do roku 2050, 2019](#).

¹⁷ Strategie EU pro solární energii, COM(2022) 221.

s energií a díky svým zkušenostem může pomáhat mezinárodním partnerům s urychlením jejich transformace.

Velká část zemí západního Balkánu, zemí Východního partnerství a zemí jižního sousedství v rámci svého regionu využívání energie z obnovitelných zdrojů postupně navyšuje. Země jako Indie a Maroko si již pro zavádění obnovitelných zdrojů energie stanovily ambiciózní cíle. Ty jsou realizovány a dále posilovány v rámci partnerství v oblasti čisté energie a klimatu mezi EU a Indií a zeleného partnerství mezi EU a Marokem. Podobná činnost probíhá v rámci našeho partnerství s Čínou (včetně práce na systému pro obchodování s emisemi založeném na systému EU).

Důležitou prioritou je spravedlivá a reciproční energetická spolupráce s Afrikou, s cílem zajistit přístup k energii pro 570 milionů lidí, kteří jsou v současné době v subsaharské Africe bez elektřiny, ale i podporovat investování do udržitelných energetických systémů a obchodu s vodíkem z obnovitelných zdrojů, jakmile budou uspokojeny místní potřeby. **Iniciativa v oblasti zelené energie pro Afriku** má za cíl do roku 2030 podpořit instalaci alespoň 50 GW elektřiny z obnovitelných zdrojů, a poskytnout tak přístup k elektřině nejméně pro **100 milionů lidí**. Klíčem pro dosažení tohoto cíle bude stimulovat investice soukromého sektoru.

V rámci iniciativy Global Gateway uvolní EU 2,4 miliardy EUR v grantech pro subsaharskou Afriku a 1,08 miliardy EUR pro severní Afriku na podporu energie z obnovitelných zdrojů, energetické účinnosti, spravedlivé transformace a ekologizace místních hodnotových řetězců. Tím bude podpořen i akční plán Africké unie pro ekologickou obnovu, jehož cílem je navýšit do roku 2030 kapacitu pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů nejméně o dalších 300 GW.

Urychlení celosvětového zavádění obnovitelných zdrojů energie představuje také **příležitost k posílení obchodních vztahů**. Většina zemí světa potřebuje pro účely rozvoje domácího potenciálu v oblasti obnovitelných zdrojů energie přístup k inovativním technologiím, znalostem a kapitálu, přičemž odvětví ekologických technologií EU jim může být v této snaze dobrým partnerem. Polovina světové větrné energie pochází z turbín vyrobených v Evropě. Podniky z EU zaujímají vedoucí postavení v důležitých segmentech průmyslu fotovoltaiky, vodíku a tepelných čerpadel a díky Evropské bateriové alianci dohánějí Asii, pokud jde o bateriové technologie.

Aby mohlo odvětví ekologických technologií vzkvétat a dále růst, musí mít možnost spoléhat na stabilní **regulační rámec, spravedlivou hospodářskou soutěž, dostatečné investice a rovné podmínky ve fiskální oblasti** – to je stejně důležité a prospěšné pro EU i místní aktéry. Vnější energetická politika musí být pevně spjata s průmyslovou a obchodní politikou EU, a v této souvislosti zajišťovat přístup na trh pro náš průmysl a řešit problémy prostřednictvím dohod o volném obchodu a opatření k vymáhání práva.

Rozvíjení **vztahů mezi podniky** vyžaduje neustálou pozornost: příkladem, který lze použít i jinde, jsou akce zaměřené na navazování obchodních kontaktů, které jsou pořádány v rámci Rady pro energetiku EU–USA, naposledy na téma větrné energie na moři. V Asii (například

v Jižní Koreji a na Tchaj-wanu) byly vytvořeny zvláštní pracovní skupiny, které se zaměřují na nabízení nových obchodních příležitostí podnikům z EU působícím v oblasti ekologických technologií.

Pro umožnění vstupu na nové trhy jsou rovněž klíčovými nástroje zaměřené na snižování rizika a na vývozní úvěry. Podniky z EU působící v oblasti čistých technologií se dostávají do stále větší konkurence se zahraničními podniky, které dostávají přímou finanční podporu od svých vlád. Komise vypracuje **strategii EU pro vývozní úvěry**, která pomůže podnikům působícím v oblasti ekologických technologií a vyrovná podmínky pro podniky z EU na trzích států mimo EU. Komise chce rovněž změnit pravidla OECD, aby poskytla další pobídku k podpoře vývozních úvěrů pro technologie šetrné ke klimatu.

Klíčová opatření:

- **urychlit zavádění obnovitelných zdrojů energie a zlepšování energetické účinnosti po celém světě, včetně západního Balkánu, Afriky, Středomoří a indicko-tichomořského regionu,**
- **realizovat vzájemně prospěšnou iniciativu EU a Afriky v oblasti zelené energie,**
- **podporovat ekologickou transformaci ve Střední Asii prostřednictvím regionální iniciativy „tým Evropa“ zaměřené na životní prostředí, energii a vodu,**
- **rozšířit zavádění energie z obnovitelných zdrojů ve městech a obcích, například prostřednictvím mise Městská transformace v rámci Mise inovací,**
- **prosazovat čisté technologie v rámci Rady pro obchod a technologie (TTC) ustavené spolu se Spojenými státy,**
- **vytvořit strategii EU pro vývozní úvěry.**

4.2. Spolupráce v oblasti výzkumu a technologií

Mnohé technologie potřebné k dosažení úplné dekarbonizace světové ekonomiky ještě nejsou dostatečně vyvinuty nebo schopny konkurovat zdrojům tepla a elektrické energie založeným na fosilních palivech. Aby bylo možné zvýšit rychlost inovací a zavádění zelené energie a zároveň snížit jejich náklady, je nezbytná mezinárodní spolupráce, a to zejména v případě **energie a vodíku z obnovitelných zdrojů**. Mezi další klíčové oblasti výzkumu pro transformaci založenou na inovacích patří rozvoj **inteligentních, kyberneticky bezpečných a flexibilních elektrických sítí, dlouhodobého ukládání energie, udržitelných surovin, malých modulárních reaktorů a udržitelných paliv pro průmysl a dopravu.**

Vzhledem k tomu, že energie a vodík z obnovitelných zdrojů nebudou schopné nahradit ve skladbě zdrojů energie všechna fosilní paliva, bude rovněž nutné využívat pohlcování uhlíku, zejména v průmyslových odvětvích, ve kterých nejsou elektrifikace ani možnosti založené na vodíku nákladově efektivní. EU bude spolupracovat se svými sousedy a dalšími zeměmi, aby na světové trhy přinesla inovativní řešení v oblasti energetické účinnosti s nulovou spotřebou, jakož i technologie zaměřené na zachycování, využívání a ukládání uhlíku.

EU bude nadále podporovat mezinárodní spolupráci a vícestranné iniciativy v souladu se svým globálním přístupem k výzkumu a inovacím¹⁸. Komise bude poskytovat zdroje pro mezinárodní spolupráci z programu EU pro veřejné financování výzkumu a inovací Horizont Evropa. EU rovněž posílí zapojení do významných mezinárodních iniciativ, jako je Mise inovací a zasedání ministrů o čisté energii, za účelem společného vývoje budoucích řešení v oblasti zelené energie.

Klíčová opatření:

- **vyvinout techniky pohlcování a ukládání CO₂ do fáze tržní vyspělosti, mimo jiné ve spolupráci s Norskem,**
- **pokračovat v dlouhodobém společném partnerství mezi EU a Africkou unií zaměřeném na výzkum a inovace v oblasti energie z obnovitelných zdrojů a rozšířit jej na vodík z obnovitelných zdrojů.**

4.3. Zajištění přístupu ke kritickým surovinám

EU je rozhodnuta ukončit svou závislost na energii z Ruska, ale stejně tak je odhodlána **zabránit novým závislostem v budoucnu**. Vzhledem k tomu, že se poptávka po fosilních palivech snižuje, mohla by zvýšená poptávka po surovinách, včetně vzácných zemin a kovů, vést k novým problémům s dodávkami v průběhu transformace energetiky. Podle prognostické studie o kritických surovinách pro strategické technologie a odvětví se poptávka po kritických surovinách potřebných v odvětví nízkouhlíkové energetiky a náklady na ně do roku 2050 výrazně zvýší. EU je v tomto odvětví závislá především na vzácných zeminách, lithiu, hořčíku, niobu, germaniu, boritanech a skandiu, z nichž některé není možné pořídit na domácím trhu¹⁹.

Pro dosažení dalšího pokroku v transformaci energetiky si budou muset podniky v EU opatřovat tyto materiály na napjatých trzích komodit, nebo je v dlouhodobém horizontu nahradit prostřednictvím nových průmyslových postupů. K minimalizaci budoucí závislosti EU v této strategické oblasti by mohly pomoci další diverzifikace globálních dodavatelských řetězců, upřednostnění opatření v oblasti energetické účinnosti, povzbuzení dlouhodobých investic do nových těžebních a rafinérských činností uvnitř EU, jakož i zvyšování úsilí o oběhovost s cílem zajistit, aby se materiály v ekonomice udržely co nejdéle a aby se prováděla recyklace odpadů.

Komise se na oblast dodávek kritických surovin intenzivněji zaměří a vypracuje příslušný legislativní návrh. Cílem této iniciativy bude posílit evropský hodnotový řetězec určením nerostných zdrojů a surovinových projektů, které jsou ve strategickém zájmu EU, a zároveň zajistit vysokou úroveň ochrany životního prostředí.²⁰

¹⁸ Sdělení o globálním přístupu k výzkumu a inovacím, COM(2021) 252 final.

¹⁹ Prognostická studie o kritických surovinách pro strategické technologie a odvětví, 2020.

²⁰ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Plán REPowerEU, COM(2022) 230.

EU již navázala **partnerství pro udržitelný hodnotový řetězec surovin** s Kanadou a Ukrajinou. Komise za účelem další diverzifikace dodavatelských řetězců pracuje na uzavření dalších **vzájemně prospěšných** partnerství pro hodnotový řetězec surovin v **Africe (např. v Namibii), Latinské Americe, na západním Balkánu** a s **Austrálií**, a to prostřednictvím obchodních dohod nebo memorand o porozumění.

Přinejmenším ve střednědobém výhledu bude klíčem k zajištění odolnosti přístup k dobře diverzifikovaným dodávkám z mezinárodních trhů. Obchodní politika EU hraje v tomto ohledu klíčovou roli, jelikož zajišťuje k dodávkám otevřený přístup a brání narušení trhu vytvářením a uplatňováním obchodních dohod. V této souvislosti zastávají hlavní úlohu kapitoly dohod EU o volném obchodu, které pojednávají o energii a surovinách.

Klíčová opatření:

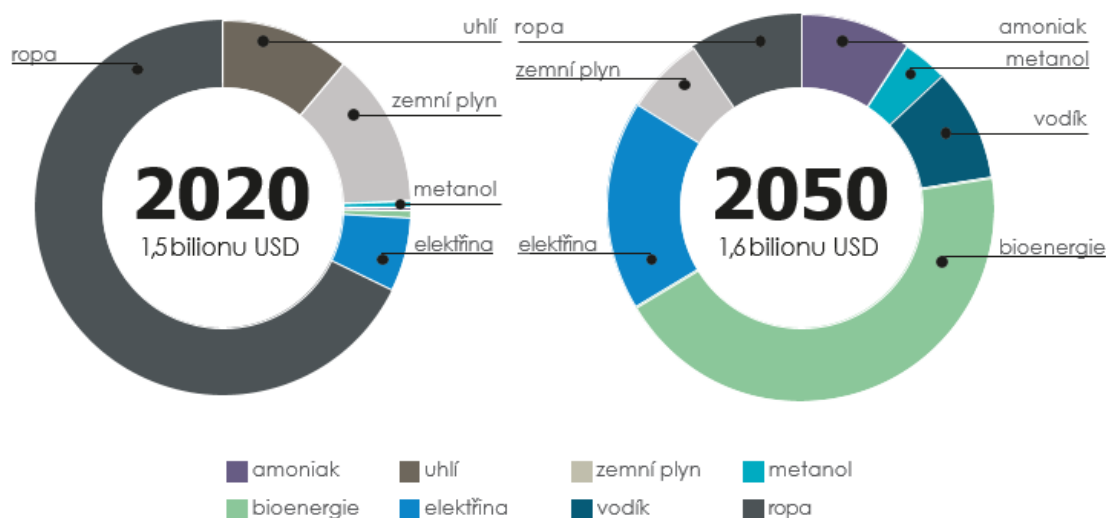
- **vytvářet další vzájemně prospěšná partnerství zaměřená na hodnotový řetězec surovin mimo Ukrajinu a Kanadu,**
- **upevnit v rámci zelené aliance mezi EU a Norskem spolupráci v oblasti hodnotových řetězců surovin s touto zemí,**
- **posílit využívání nástrojů hospodářské a obchodní politiky EU s cílem zajistit nenarušený přístup na mezinárodní trhy,**
- **podporovat celosvětově účinné využívání zdrojů a oběhovost, zejména prostřednictvím opatření v oblasti navrhování výrobků²¹,**
- **spolupracovat s mezinárodními organizacemi, jako jsou OECD a agentury IEA a IRENA, v oblasti dodavatelských řetězců pro kritické suroviny používané při transformaci energetiky.**

5. Položení základů nového celosvětového energetického systému

5.1. Posílení zavedených aliancí, navazování nových partnerství

Nový celosvětový energetický systém, který nespočívá v prostém nahrazení fosilních paliv obnovitelnými zdroji energie, se bude svojí podstatou a strukturou lišit od toho současného. Klíčem k jeho fungování bude spolupráce a partnerství. Vzhledem k tomu, že EU usiluje o uskutečnění globální ekologické transformace, bude oslovovat celý svět, naslouchat mu a spolupracovat s ním.

²¹ Přehled opatření EU, aby se udržitelné výrobky staly v Unii normou.

IRENA: Změny v hodnotě obchodu s energetickými komoditami, 2020–2050

EU bude nadále spolupracovat se Spojenými státy, se kterými má sladěné priority napříč celým spektrem energetické politiky. Prostřednictvím Rady pro energetiku EU–USA a na mezinárodních fórech bude EU usilovat o prosazení pozitivní změny v celosvětovém energetickém prostředí. Vztah s **Kanadou** v oblasti energetiky se na základě stávajícího dialogu o energetice na vysoké úrovni značně zintenzivnil.

Pro EU budou nadále stěžejní **země Východního partnerství a jižního sousedství**. Je třeba posílit a přezkoumat vztahy v oblasti energetiky se zeměmi Východního partnerství a zároveň se i nadále soustředit na udržitelnou energetickou bezpečnost a na ekologickou transformaci energetiky na základě závazků ze šestého summitu Východního partnerství v prosinci 2021. Odolnost, energetická bezpečnost a ekologická transformace **Ukrajiny, Moldavska a západního Balkánu** jsou navázané na EU, a tudíž jsou hlavní prioritou. Měla by pokračovat spolupráce s **Tureckem** v oblasti dekarbonizace, aby se zajistilo sladění tureckého právního rámce s *acquis* EU, mimo jiné prostřednictvím turecké investiční platformy.

V zemích jižního sousedství je třeba rozvíjet společnou energetickou politiku pro Středomoří, která bude vycházet z prohlášení ministrů Unie pro Středomoří přijatého v červnu 2021. EU bude podporovat regionální spolupráci ve východním a jižním Středomoří v oblasti transformace energetiky a s cílem využít potenciálu energie z obnovitelných zdrojů. EU bude pokračovat ve spolupráci na dekarbonizaci (včetně emisí metanu) se všemi dodavateli fosilních paliv v této oblasti, jako jsou **Egypt, Izrael a Alžírsko**.

Afrika je pro EU klíčovým partnerem. Kromě cílů politiky spolupráce se očekává větší angažovanost s africkými zeměmi v oblasti obchodu a investic, jelikož se z nich stále častěji stávají rychle rostoucí trhy pro zelené energetické technologie. Africké země mohou rovněž

příspěvek k energetické bezpečnosti EU – v současné době pomocí dodávek ropy a LNG a v budoucnu prostřednictvím zeleného vodíku a paliv z obnovitelných zdrojů, jakož i surovin, které mají zásadní význam pro ekologickou transformaci energetiky.

EU bude nadále spolupracovat s partnery, jako jsou **Norsko, Japonsko, Austrálie, Chile, Spojené království** a další, v oblasti transformace energetiky a vzájemně relevantních priorit. EU v současnosti vyjednává dohodu o volném obchodu s **Austrálií**. Posilování energetických vazeb s tímto významným budoucím výrobcem zeleného vodíku by mělo být prioritou. Očekává se, že také Chile se v budoucnu stane velkým producentem zeleného vodíku a že bude dodávat kritické suroviny, jako je lithium.

V rámci **partnerství v oblasti čisté energie a klimatu mezi EU a Indií** zintenzivní EU svou spolupráci s Indií v oblasti energetiky v zájmu podpory urychlení místního zavádění obnovitelných zdrojů energie a rychlé dekarbonizace tamějšího průmyslu. EU podpoří společné činnosti v oblastech větrné energie na moři a solární energie a jejich integraci prostřednictvím inteligentních sítí.

EU pokračuje v další spolupráci s **Čínou** na dekarbonizaci, reformě trhu s elektřinou a na zefektivnění energetického systému. Spolupráce se zaměří na systémy obchodování s emisemi, elektrizační soustavy, vytváření modelů sítě, financování energetické účinnosti a obchodní spolupráci.

Jak je stanoveno ve **společném sdělení o oblasti Zálivu**²², EU bude úzce spolupracovat se státy v Perském zálivu na prosazování ekologické transformace energetiky, včetně investic v zemích jižního sousedství. Komise s cílem vytvořit lepší strukturu své spolupráce se státy v Zálivu navrhla pořádat každoroční ministerská jednání o ekologické transformaci doplněná o související iniciativy soukromého sektoru.

Střední Asie je klíčový region, který má bohatství zdrojů. Na základě potenciálu tohoto regionu v oblasti solární, větrné a hydroelektrické energie EU podpoří ve Střední Asii reformy odvětví energetiky a přechod na nízkouhlíkové hospodářství, jakož i spolupráci v oblasti kritických surovin se zeměmi, jako je **Kazachstán**.

5.2. Geopolitika a globální energetická architektura

Invaze Ruska na Ukrajinu jasně ukazuje, že svět se vyznačuje geopolitickým a ekonomickým soupeřením mezi hlavními mocnostmi. Nebudou-li vztahy mezi těmito mocnostmi vyvážené, mohou být čím dál více konfrontační a jednostranné a povedou ke vzájemně neslučitelným vizím a agendám.

Celosvětová ekologická transformace energetiky může podpořit EU při dosahování jejích širších geopolitických cílů spočívajících v posílení odolnosti a otevřené strategické autonomie. Evropská komise a vysoký představitel budou prosazovat energetické cíle EU tím, že posílí v rámci zahraniční a bezpečnostní politiky úlohu diplomatické činnosti v oblasti

²² Společné sdělení Evropskému parlamentu a Radě o strategickém partnerství s oblastí Zálivu, JOIN(2022) 13/2.

energetiky. To bude vyžadovat posílení mechanismů sledování, předvídání a posuzování strategických dopadů celosvětové energetické transformace na partnerské země.

Účinné řešení problémů spojených s celosvětovou transformací energetiky vyžaduje důvěru a spolupráci v rámci mezinárodního společenství. EU posílí svá mnohostranná opatření na podporu cílů EU a globálních závazků vycházejících ze zásad účinného multilateralismu založeného na pravidlech, jež byly stanoveny ve společném sdělení o posílení příspěvku EU k multilateralismu založenému na pravidlech z roku 2021²³. Je nezbytné posílit partnerství v rámci OSN, G20 a G7 a blíže spolupracovat s mezinárodními finančními institucemi.

Vícestranné energetické organizace a fóra, jako jsou agentury IRENA a IEA, Energetické společenství, Mezinárodní solární aliance, zasedání ministrů o čisté energii a Mise inovací či Globální pakt starostů a primátorů v oblasti klimatu a energetiky, nesou klíčovou odpovědnost za prosazování transformace energetiky v celosvětovém měřítku. Některé organizace, jako je Energetická charta, naléhavě potřebují důkladnou modernizaci, aby byly v souladu s cíli pro rok 2050. EU se tím aktivně zabývá. Pokud nebude možné uskutečnit dostatečnou reformu Smlouvy o energetické chartě, EU zváží ukončení svého členství.

EU se bude nadále zasazovat o to, aby byly v mezinárodních institucích širěji zastoupeny rozvíjející se a rozvojové ekonomiky. EU bude spolu se svými členskými státy v rámci přístupu „tým Evropa“ stále více přispívat k vedení a rozhodování umožňujícímu širší zapojení prostřednictvím větší účasti ve vedoucích orgánech příslušných organizací. EU by měla rovněž zvážit výhody přechodu ze své kolektivní přítomnosti na řádné členství v energetických fórech, která jsou považována za klíčová a strategická pro prosazování Zelené dohody pro Evropu a této strategie.

EU navíc posílí spolupráci v rámci vícestranných a regionálních organizací a bude usilovat o užší spolupráci s Unií pro Středomoří, Africkou unií a jejími agenturami, Latinskoamerickou energetickou organizací (OLADE) nebo Sdružením národů jihovýchodní Asie (ASEAN) s cílem řešit společné výzvy a spolupracovat na mezinárodní úrovni.

Klíčová opatření:

- **pravidelně monitorovat geopolitický dopad ekologické transformace,**
- **zahájit přezkum zapojení EU do mezinárodních energetických fór, která jsou klíčová pro celosvětovou transformaci energetiky,**
- **posílit diplomatickou činnost v oblasti energetiky v zahraniční politice EU a členských států.**

²³ Společné sdělení Evropskému parlamentu a Radě o posílení příspěvku EU k multilateralismu založenému na pravidlech, JOIN(2021) 3 final.

6. Závěr

Tato doba je pro globální energetickou politiku kritická. Změna klimatu, geopolitické změny, technologický vývoj a zvýšená celosvětová poptávka po energii vytvářejí náročné a rychle se měnící prostředí, které vyžaduje přizpůsobení našich energetických systémů a vztahů.

Nadto **má ruská invaze na Ukrajinu dalekosáhlý dopad na energetickou bezpečnost** nejen EU, ale celého světa. Činy Ruska vyvolaly bezprecedentní kolísání cen na energetických trzích a zdůraznily nezbytnost partnerství založených na důvěře a sdílených dlouhodobých cílech.

Ekologická transformace energetiky je jediný způsob, jak současně zajistit pro celý svět udržitelnou, bezpečnou a cenově dostupnou energii. Aby byla tato transformace úspěšná, musí být sociálně spravedlivá a vyvážená a nesmí nikoho opomíjet. To znamená nejen postupné ukončení používání fosilních paliv a zastaralých postupů, ale i postupné zavádění zelené energie, inovativních technologií, lepších trhů a oběhového hospodářství. Znamená to řešit potenciální budoucí rizika a závislosti již dnes.

Transformace představuje příležitost pro EU a její partnery ke společnému vytvoření **nového energetického systému, který bude udržitelnější, rovnoprávnější a více založený na spolupráci.** Toto sdělení předkládá strategii EU pro dosažení tohoto cíle.